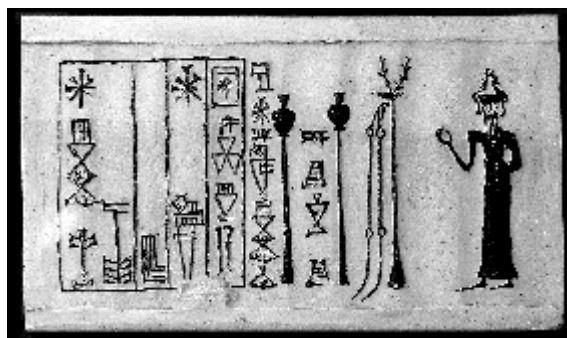

Ziołolecznictwo – najstarsza metoda leczenia

Zioła w leczeniu zwierząt stosuje się od czasów prehistorycznych, a ich wykorzystanie w weterynarii rozwijało się równolegle do medycyny ludzkiej. Od niepamiętnych czasów ludzie rozpoznawali, zbierali i uprawiali rośliny lecznicze. Dawne cywilizacje Egiptu, Chin i Indii z powodzeniem stosowały zioła w leczeniu bydła i koni. Najstarsze zapiski o leczeniu zwierząt pochodzą z Mezopotamii z początku epoki brązu. Pierwszym znanym weterynarzem był Urlugaedinnu. Działał około 3000 r. p.n.e. w sumeryjskim mieście-państwie Lagasz (obecnie Tell al-Hiba w Iraku).

Pieczęć Urlugaedinnu

W Średniowieczu wiedza o roślinach leczniczych rozwijała się w klasztorach, w których mnisi uprawiali m.in. szalwię, anyż, miętę i wrotycz. Nie bez znaczenia była również działalność ludowych zielarzy. Wiedźma-zielarka oznaczała pierwotnie kobietę, która posiadała wiedzę. Dzięki znajomości właściwości ziół, często przekazywanej z pokolenia na pokolenie, zajmowała się leczeniem, przyjmowaniem porodów i magią ochronną. Uzdrowicielki ludowe cieszyły się szacunkiem. W wyniku rozwoju chrześcijaństwa i piętnowania rytuałów pogańskich zwyczaj gromadzenia i przechowywania wiedzy zanikł, a wiedźmy oskarżano o czary.

Pierwsze polskie druki weterynaryjne pojawiły się w XVI/XVII wieku. Conrad w 1532 r. (*Spraua a lekarstwa konskie, przez Conrada Krolewskiego kowala doswiadczone: nowo s pilnoscia przełożone, a napirwey o poznaniu dobrego konia*) opisywał stosowanie ziół w leczeniu chorób koni i zwierząt domowych. Szymon Syreniuski – profesor Akademii Krakowskiej, lekarz, botanik, badacz leczniczych właściwości ziół był twórcą ilustrowanego Zielnika o roślinach użytkowych, pierwszego klasycznego dzieła botanicznego polskiego renesansu (*Zielnik, herbarzem z łacińskiego zowię, to jest opisane własne imion, kształtu, przyrodenia, skutków i mocy ziół wszelakich...*, 1613).

W XVIII i XIX w. powstały pierwsze szkoły weterynaryjne (Lyon, Francja, 1762 r.), a tzw. *Materia Medica* stała się podstawowym narzędziem lekarzy weterynarii. Surowce lecznicze, ich właściwości i sposoby sporządzania z nich leków naturalnych są skrótowo opisane w farmakopeach, a szczegółowo w dyspensatoriach.

Historia szkolnictwa weterynaryjnego w Polsce sięga początków XIX wieku, a za najważniejsze, pionierskie ośrodki uznaje się: Szkołę Weterynaryjną w Wilnie (początek XIX w.), Szkołę Weterynarii w Burakowie pod Warszawą (1824–1831), Szkołę Weterynaryjną w Warszawie (1840/1846–1873), będącą ważnym centrum naukowym w XIX w., a także Katedrę Weterynarii na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1804), która była jedną z pierwszych stosujących systematyczne kształcenie weterynaryjne.

Do połowy XIX w. w leczeniu, zarówno ludzi jak i zwierząt, stosowano wyłącznie leki naturalne, w tym zioła i wytwarzane z nich preparaty: soki roślinne, wyciągi ziołowe na winie, piwie lub wodzie. Wśród tych medykamentów były też tzw. lekwarze, czyli lecznicze powidełka robione z cukrem lub miodem, destylaty wodne wieloziołowe, zwane wódkami, syropy, okłady, maści i kompresy. Jednym z najsłynniejszych staropolskich leków był triakw, czyli driakiew, wieloskładnikowy lek stosowany jako uniwersalne antidotum na trucizny oraz panaceum na wiele chorób.

Zioła w żywieniu zwierząt gospodarskich (bydło, trzoda, drób, konie) stanowią naturalne dodatki paszowe, które stymulują trawienie, działają przeciwbakteryjnie i przeciw pasożytniczo, zwiększają odporność i zmniejszają potrzebę stosowania antybiotyków. Poprawiają wykorzystanie składników pokarmowych, co zwiększa ich wydajność. Do najpopularniejszych należą: rumianek, mięta, tymianek, pokrzywa, kminek, czosnek i mniszek lekarski. Stosowanie tych roślin w żywieniu zwierząt to naturalny sposób na poprawę ich zdrowia i produktywności. Zioła, przyprawy, olejki eteryczne – to fitogeniki, które dodaje się do diety zwierząt hodowlanych. Są alternatywą dla antybiotykowych stymulatorów wzrostu, poprawiają walory smakowe, zapachowe oraz trwałość i jakość pochodzących od nich

produktów (mięso, mleko, jaja). Wszystkie dodatki fitogeniczne pochodzą z roślin (często z ziół), ale nie każde zioło jest fitogenikiem w rozumieniu zaawansowanego żywienia zwierząt. Fitogeniki to celowe wykorzystanie mocy ziół w precyzyjny sposób. Stosowane jako dodatki do pasz, pomagają stabilizować mikroflorę jelitową, poprawiają odporność i wspomagają regenerację zwierząt, np. w okresach stresu.

Mięta, anyż, koper włoski – pobudzają wydzielanie soków żołądkowych i żółci, dzięki czemu poprawiają trawienie i apetyt

Piołun, wrotycz, czosnek – to naturalne wsparcie w walce z pasożytami przewodu pokarmowego

Rumianek, tymianek, nagietek – wspierają zdrowie działając przeciwzapalnie i wspomagają układ odpornościowy

Literatura:

<https://wellcomecollection.org/works/qvbbn6kn> CC-BY-4.0, CC BY 4.0
<https://kow.net.pl/oferta/5-zielnik-syreniusza>
<https://bibliotekanauki.pl/articles/22180953>
https://optycapra.up.poznan.pl/sites/default/files/zalaczniki/zw_08-2019_03.pdf
https://wz.iz.edu.pl/files/WZ_2018_3_art10.pdf

Opracowanie: Danuta Dobrowolska